

Бондаренко О.С.,

викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, кандидат юридичних наук

Дегтяр Р.О.,

студентка 3 курсу Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету

Самовільне залишення військової частини або місця служби: характеристика складу злочину

Відповідно до ст. 17 Конституції України найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу, є захист суверенітету і територіальної цілісності, забезпечення економічної та інформаційної безпеки України [1]. На Збройні Сили України покладається обов'язок щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності і неотторканності України. Військові формування та правоохоронні органи відповідають за забезпечення безпеки держави, функції і порядок діяльності яких визначаються чинним законодавством України.

Збройні Сили України виконують важливі функції державної внутрішньої та зовнішньої політики. Тому, порушення вимог чинного законодавства щодо проходження чи несення військової служби у встановленому порядку, безпосередньо впливає на реалізацію конституційних приписів.

Військові злочини зумовлюють поширення суспільстві побоювань перед зовнішніми та внутрішніми загрозами, аморальності, зневаги до військовослужбовців [2]. Такі злочини є небезпечним явищем у військовій сфері. Вчиняючи протиправні дії, військовослужбовці значно порушують порядок несення і проходження військової служби, утруднюють соціально-психологічну атмосферу у військових колективах та дискредитують владу.

Поняття види злочинів проти встановленого порядку несення військової служби передбачено у розділі XIX Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК України). У ч. 1 ст. 401 КК України зазначено, що військовими злочинами визнаються передбачені злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військово зобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [3].

Щодо злочинів, які порушують порядок несення військової служби найбільше кримінальних проваджень було зареєстровано за фактом самовільного залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК України). Поза тим, випадків вчинення такого злочину стало менше. Оскільки, у 2015 р. було зареєстровано – 3927, а у 2016 р. – 2345 – , а у першому півріччі 2017 року – 1041.

М. М. Сенько зауважує, що внаслідок недостатнього теоретичного дослідження цієї проблеми серед науковців

по-різному визначається безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 407 КК України, не існує єдиної думки щодо змісту деяких ознак об'єктивної сторони даного злочину та суб'єктів [4].

На нашу думку, *об'єктом* злочину, передбаченого ст. 407 КК України є порядок проходження військової служби.

Об'єктивна сторона полягає в залишенні військовослужбовцем, військовозобов'язаним та резервістами під час проходження ними зборів розташування військової частини або місця служби і нез'явлення вчасно на військову службу, в несвоєчасному поверненні до військової частини без поважних причин.

Суб'єктом цього злочину за частинами 1, 3 і 4 ст. 407 КК України можуть бути військовослужбовці строкової служби. Особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани і військовослужбовці за контрактом підлягають відповідальності за частинами 2, 3 і 4 ст. 407 КК України.

Г. М. Анісімов та М. І. Панов зазначають, що *суб'єктивна сторона* самовільного залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення до місця служби вчиняється лише з прямим умислом відносно діяння або з непрямым – щодо тривалості відсутності [5].

Отже, наявність військового правопорядку у Збройних Силах та інших військових формуваннях, що діють відповідно до законодавства України, зумовлює ефективність виконання покладених на них функціональних завдань. Злочини, пов'язані з ухиленням військовослужбовців від військової служби, належать до числа найбільш небезпечних військових злочинів. Вчиняючи їх, військовослужбовці тим самим грубо порушують ст. 65 Конституції України, вимоги Військової присяги та військову дисципліну, відповідно до яких захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є обов'язком громадян України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська, О.В. Лисодед та ін.; за ред. В.В. Голіні і Б.М. Головкіна. – Х.: Право, 2014. – 513 с.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
4. Сенько М. М. Кримінальна відповідальність за самовільне залишення військової частини або місця служби: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М. М. Сенько. – НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького – Київ, 2005. – 20 с.
5. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін. ; за ред. М. І. Панова. – Х. : Право, 2011. – 184 с.